

Skrock

Undviker du att gå under stegar och spottar du tre gånger när en svart katt springer över vägen? I så fall tror du på skrock. Vår tro på skrock har vi lärt oss av andra. Vem har lärt dig?

Varför spottar vi för katter?

Enligt gammal folktro finns det något demoniskt över katten, något som gör den till Satans sändebud. Det beror antagligen på att katten är ett nattdjur, och man har i alla tider trott att Satan och de onda makterna är som mest aktiva när det är mörkt. Man trodde till exempel att gamla katter blev häxor och även att häxor kunde klä ut sig till katter för att förvillan oss människor.

Spotta gjorde man för att skydda sig mot det onda. Och man spottade inte alls bara efter katter. När man skulle korsa ett "farligt" ställe som en bäck, en sjö eller en plats där något övernaturligt kunde bo så spottade man. Likaså om man gick förbi ett ställe där ett mord begåtts eller en olycka inträffat. Spottet sades vara ett av de bästa skyddsmedlen mot det onda.

Ville man förstärka skyddet skulle man spotta över vänster axel, gärna tre gånger eftersom tre är ett lyckotal. Det var också bra att säga ett kraftuttryck som "två fan". Genom att nämna den ondes namn höll man honom borta. Senare har uttrycken blivit lite mildare, som till exempel "fy katten".

Fredagen den trettonde

Alla blir nog lite försiktiga på fredagen den trettonde, även om vi inte anser oss så skrockfulla nu för tiden. Den här speciella otursdagen har nämligen förföljt oss sedan Jesu dagar. Och det är faktiskt kristendomens fel att vi är rädda. Före Jesu tid ansågs nämligen fredagen vara den stora lyckodagen.

Trots att vi inte är lika kristna idag som förr så hänger rädslan för fredagen den trettonde kvar. Det finns undersökningar som tydligt visar att vi till exempel krokar mer och drabbas av fler olyckor under just dessa dagar. Om det sedan beror på att vi är extra rädda sådana dagar och därför blir klumpiga och fumliga är en annan sak.

Fredagar har folk varit rädda för sedan Jesus korsfästes just på den veckodagen. I USA och England fortsatte man därför länge att hänga brottslingar på fredagar.

Fredagen sades också vara häxornas dag när de härjade som värst. Då skulle man akta sig noga så man inte råkade ut för deras trollkonster.

Talet tretton har också med Jesus att göra. Vid den sista nattvarden, som det berättas om i Bibeln, var Jesus och hans lärjungar tretton vid bordet. Strax efter den middagen blev Jesus förrådd av Judas.

Samma historia finns även i den gamla nordiska gudasagan. Där berättas om en middag där tolv gudar var bjudna, men så dök olycksguden Loke upp, vilket innebar att den gode Balder dog under kvällen.

DAN HÖJER
Ur Skrock och skräck

Publicerat med tillstånd
Skrock ur Teman i svenska, Spökerier
Text Dan Höjer
Natur & Kultur 2001

EN LÄSANDE KLASS